

Fimmtudaginn 4. júní 1998.

Nr. 213/1998.

Ákærvaldið(Jón Eysteinnsson,
sýslumaður í Keflavík)

gegn

Haraldi Óskari Haraldssyni

(enginn)

Kærumál. Lögreglurannsókn. Ákæra. Frávísunarúrskurður felldur úr gildi.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Garðar Gíslason, Gunnlaugur Claessen og Markús Sigurbjörnsson.

Sóknaraðili skaut málinu til Hæstaréttar með kæru 19. maí 1998, sem barst réttinum ásamt kærumálgögnum 20. sama mánaðar. Kærður er úrskurður Héraðsdóms Reykjaness 15. maí 1998, þar sem máli sóknaraðila á hendur varnaraðila var sjálfkrafa vísað frá dómi. Kæruheimild er í 1. mgr. 142. gr. laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála. Sóknaraðili krefst þess, að hinum kærða úrskurði verði hrundið og lagt fyrir héraðsdómara að taka málið til efnismeðferðar.

Varnaraðili hefur ekki látið málið til sín taka.

Samkvæmt 112. gr. laga nr. 19/1991 hefur sóknaraðili metið það svo, þegar hann gaf út ákæru í málinu 20. apríl 1998, að rannsókn þess hjá lögreglu væri lokið og hún nægði til að taka ákvörðun um saksókn. Sakarefni málsins er sáraeinfalt, og verða ekki talin þau vanhöld á rannsókn lögreglu, að varðað geti frávísun þess. Verður hinn kærði úrskurður því felldur úr gildi og lagt fyrir héraðsdómara að taka málið til efnismeðferðar.

Kærumálskostnaður verður ekki dæmdur.

D ó m s o r ð:

Hinn kærði úrskurður er úr gildi felldur. Lagt er fyrir héraðsdómara að taka málið til efnismeðferðar.

Úrskurður Héraðsdóms Reykjaness 15. maí 1998.

Ár 1998, föstudag 15. maí, er á dómþingi Héraðsdóms Reykjaness í málinu nr. S-169/1998: Ákærvaldið gegn Haraldi Óskari Haraldssyni, kveðinn upp úrskurður þessi.

I.

Sýslumaðurinn í Keflavík gaf 20. apríl sl. út ákæru á hendur ákærða, Haraldi Óskari Haraldssyni, kt. 031253-4469, til heimilis að Faxabraut 33 B í Keflavík. Barst hún dóminum sama dag, og var málinu úthlutað til undirritaðs dómara 21. s. m. Með ákvörðun dómara 5. maí sl. var synjað um útgáfu fyrirkalls og málinu vísað þegar frá dómi ex officio á grundvelli 3. mgr. 119. gr. laga nr. 19/1991. Með bréfi sýslumannsins í Keflavík, dagsettu 7. s. m., var gerð krafa um, að úrskurðað yrði um framangreinda synjun, sbr. loka-málslið sama ákvæðis.

Ákærða er í ákæru gefið að sök umferðarlagabrot með því að hafa sunnudaginn 18. janúar 1998 ekið bifreiðinni JS-562 án þess að vera með öryggisbelti spennt suður Njarðarbraut í Njarðvík. Er þetta talið varða við 1. mgr. 71. gr. umferðarlaga nr. 5031987 og þess krafist, að ákærði verði dæmdur til refsingar, sbr. 100. gr. sömu laga.

II.

Með ákæru fylgdu eftirgreind sönnunargögn og önnur fylgigögn: skýrsla lögreglu, dagsett 18. janúar 1998, undirrituð af tveimur lögreglumönnum, útprentun úr Þjóðskrá, dagsett 30. mars 1998, og sakavottorð ákærða.

Ákvæði 3. mgr. 119. gr. laga nr. 19/1991 leggur þá skyldu á herðar dómara, sem fengið hefur í hendur ákæru fyrir refsiverða háttsemi, að athuga, hvort hann telji þá ágalla á málatilbúnaði ákærvalds, að málinu skuli þegar vísað frá dómi af sjálfsdáðum. Í ákvæðinu eru nefnd ýmis dæmi um ágalla af því tagi, sem ákvæðið tekur til, og er meðal annars sérstaklega tilgreind sú ástæða, að rannsókn sé svo áfátt, að augljóslega fari í bága við 67. gr. sömu laga. Í 67. gr. laganna kemur fram, að markmið rannsóknar opinbers máls sé að afla allra nauðsynlegra gagna, til þess að ákæranda sé fært að ákveða að rannsókn lokinni, hvort sækja skuli mann til sakar, svo og að afla gagna til undirbúnings málsmeðferðar.

Dómari telur, að rannsókn máls þessa fullnægi eigi skilyrðum 3. mgr. 119. gr., sbr. 67. gr. laga nr. 19/1991, eins og rétt sé að skýra ákvæði þessi með skírskotun til orðalags og efnis ákvæðanna, annarra ákvæða sömu laga og annarra íslenskra laga um þessi efni. Við túlkun 3. mgr. 119. gr. laga nr. 19/1991, sbr. 67. gr. sömu laga, í máli þessu hefur dómari litið til eftirfarandi at-riða:

Með gildistöku nýrra laga um meðferð opinberra mála 1. júlí 1992 var

lögfest sú meginregla um sönnunarfærslu við dómsmeðferð mála, að dómara er nú skylt að reisa niðurstöðu sína einvörðungu á þeim sönnunargögnum, sem færð eru fram við meðferð málsins fyrir dómi, sbr. 1. mgr. 48. gr. laga nr. 19/1991. Í 3. mgr. 48. gr. laganna er þó gert ráð fyrir þeirri undantekningu, að dómari meti, hvort skýrsla, gefin fyrir lögreglu, hafi sönnunargildi, og þá, hvert gildi hennar sé, ef vitni hefur ekki komið fyrir dóm og þess er ekki kostur við meðferð málsins. Í máli þessu hefur eigi verið tekin sjálfstæð og lögformleg skýrsla af sakborningi, sem fullnægi skilyrðum 1. og 6. mgr. 69. gr. laga nr. 19/1991, sbr. 3. gr. laga nr. 136/1996, sbr. II. kafla reglugerðar nr. 395/1997. Dómari telur, að atvikum og eðli ætlaðs brots sé svo farið, að skýr og eindregin réttarvenja bjóði honum að gefa út úti-vistarfyrirkall, sbr. 2. ml. 1. mgr. 120. gr. laga nr. 19/1991 og 1. mgr. 126. gr. sömu laga, ef skilyrði til útgáfu fyrirkalls yrðu á annað borð talin koma til greina. Svo gæti því farið, ef ákærði sækti ekki þing, að dómarrinn stæði frammi fyrir því að þurfa að leggja dóm á málatalbúnað ákærvaldsins á grundvelli þeirra sönnunargagna, sem fyrir liggja. Með tilliti til framan-greindrar meginreglu 1. mgr. 48. gr. laga nr. 19/1991 væri dóminum þannig óheimilt að líta til einfaldrar upplýsingaskýrslu lögreglu um málsatvik, sem eigi verður talin vitnaskýrsla í skilningi áðurnefnds undantekningarákvæðis 3. mgr. 48. gr. sömu laga, sem skýra verður þröngt með skírskotun til viður-kenndra lögskýringarsjónarmiða, enda fullnægir hún eigi skilyrðum 11.–12. gr. áðurnefndrar reglugerðar nr. 395/1997, sbr. 6. mgr. 69. gr. laga nr. 19/1991. Væri þá ekki annar kostur tiltækur en vísa málinu frá dómi, sbr. 3. mgr. 122. gr. laga nr. 19/1991, nema til álita kæmi að sýkna ákærða sökum sönnunarskorts, sbr. 1. mgr. 45. gr. sömu laga.

Dómari telur í öðru lagi, að við túlkun 67. gr. laga nr. 19/1991, sbr. 3. mgr. 119. gr. laganna, verði að líta til þess, að rannsóknara og ákæranda ber að vinna að því, að hið sanna og rétta komi í ljós, og gæta jafnt að þeim atriðum, sem horfa til sýknu og sektar, sbr. 31. gr. laga nr. 19/1991. Varhugavert þykir, að þessari hlutlægnisskyldu sé gætt, ef sakborningur er ekki sérstaklega að spurður á rannsóknarstigi máls um þá ætluðu, refsiverðu háttsemi, sem honum er gefin að sök, þar sem ekki nýtur annarra sönnunargagna en einhliða ummæla lögreglu í upplýsingaskýrslu.

Í þriðja lagi telur dómari, að framangreind túlkun á ákvæðum 67. gr., sbr. 3. mgr. 119. gr. laga nr. 19/1991, eigi sér stoð í þeim auknu kröfum, er gerðar hafa verið undanfarin ár til rannsókna og ákæranda um, að gætt sé sjónarmiða um réttláta málsmeðferð og jafnræðis við meðferð opinberra mála, en þessi löggjafarþróun endurspeglast í lögfestingu mannréttinda-sáttmála Evrópu, sbr. lög nr. 62/1994, og breytingum á mannréttindakafla

íslensku stjórnarskrárinnar nr. 33/1944, sbr. stjórnskipunarlög nr. 97/1995. Í ákvæði 1. mgr. 6. gr. mannréttindasáttmálans, sbr. samhljóða ákvæði í 1. mgr. 70. gr. stjórnarskrárinnar, er gerð sú krafa, að sakborningur njóti réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi, en rétt þykir að beita ákvæðum þessum með lögjöfnun í máli þessu, þannig, að sakborningur eigi einnig að njóta réttlátrar málsmeðferðar á rannsóknarstigi. Af þessu leiðir, að rannsóknara ber almennt séð að spyrja ákærða um sakarefni og fá afstöðu hans til þess, áður en ákvörðun um saksókn er tekin. Eigi þetta að minnsta kosti ótvírætt við, ef eigi nýtur annarra viðhlítandi sönnunargagna um sekt sakbornings. Dómari telur enn fremur, að framangreind lögskýring njóti stuðnings grunnreglu 13. gr. stjórnssýslulaga nr. 37/1993, sem hafa verður í huga við rannsókn opinberra mála, sbr. 1. og 2. mgr. 1. gr. og gagnályktun frá 1. mgr. 2. gr. laganna.

Að öllu framanrituðu virtu þykir einsýnt, að könnun á málatilbúnaði ákæruvaldsins í máli þessu, sbr. 3. mgr. 119. gr. laga nr. 19/1991, leiði til þess, að vísa beri málinu frá dómi ex officio.

Finnur Torfi Hjörleifsson héraðsdómari kveður upp úrskurð þennan.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Þessu máli ákæruvalds gegn ákærða, Haraldi Óskari Haraldssyni, er vísað frá dómi.
